

ДИНАМІЧНА МОДЕЛЬ ПРОГНОЗУВАННЯ ПОПИТУ НА РИНКУ ПРАЦІ ДОНЕЦЬКОЇ ОБЛАСТІ

У статті розглянуто взаємозв'язок та вплив елементів сукупності регіональних політик на відбір цілей регіонального розвитку, запропонована динамічна модель прогнозування попиту на ринку праці Донецької області.

In the article intercommunication and influence of elements of aggregate of regional is considered politician on the selection of aims of regional development, the dynamic model of prognostication of demand is offered at the market of labors of the Donetsk area.

Ключові слова. *Стійкий розвиток, динамічна модель, ринок праці, попит, прогнозування.*

Вступ. Стратегія соціально-економічних, структурних перетворень розгортається в регіонах України на тлі тривалої і глибокої трансформаційної кризи. Ця криза є об'єктивним наслідком глибинної структурної невідповідності успадкованої з часів соціалізму соціально-економічної системи тим вимогам, які висуває до цієї системи ринковий механізм господарювання. Відтак, одним з визначальних завдань стратегії розвитку регіонів залишається створення умов для стійкої соціально-економічної динаміки.

Цілеспрямована економічна політика, що є сукупністю функціональних регіональних політик (інвестиційною, інноваційною, промисловою, інформаційно-комунікаційною, соціальною, екологічною тощо) відображає набір ключових принципів, правил і заходів, які забезпечують розвиток ключових економічних факторів економіки регіону. Вибір цілей регіонального розвитку повинен бути зумовлений станом і рівнем динаміки економічного потенціалу регіону.

На сучасному етапі повинна бути сформована така соціально-економічна система, яка передбачає взаємозалежність усіх елементів регіональної економічної системи, а також їх взаємозв'язок та вплив елементів друг на друга. Та як справедливо зауважує Долішній М. призначення, роль соціальної системи необхідно розглядати, виходячи із розуміння механізму взаємовпливів, взаємозалежності систем соціальних та економічних законів, соціальної та економічної системи суспільства на даному етапі його розвитку, опираючись перш за все, на регіональні системи [1].

Аналіз останніх досліджень показав, що дослідження сучасної регіональної науки присвячені проблемам управління конкурентоспроможністю економікою регіону представлені в основному в зарубіжній літературі, в той час як вітчизняні дослідники основну увагу приділяють проблемам оцінки конкурентоспроможності регіону, або дослідженню окремих аспектів конкурентоспроможності. І хоча є значна кількість публікацій з проблем економіки регіону, проте питання комплексного управління економікою регіону в динамічному зовнішньому середовищі в наукових публікаціях представлена недостатньо.

Як підкреслює В.О. Онищенко та О.В. Комеліна [2, с. 3] в теперішній час, коли зросли глобалізаційні процеси, “зростає потреба у формуванні адекватної теорії розвитку регіонів, обґрунтуванні оновленої методології аналізу, а поглиблення процесів регіоналізації актуалізує завдання забезпечення комплексного розвитку регіонів”.

Питанням комплексного розвитку економіки регіону присвячені праці таких вчених як Е.Б. Алаєв, В.М. Василенко, С.І. Дорогунцов, Б.М. Данилишин, В.А. Поповкін, М.Ф. Тимчук, М.Г. Чумаченко, Л.Г. Чернюк, М.І. Фащевський та ін.

Аналіз сучасних теорій сталого розвитку показав, що найбільш точно трактують це поняття Б.М. Данилишин, Л.Г. Чернюк та М.І. Фащевський, які говорячи про комплексність розвитку підкреслюють, що “комплексний розвиток господарства регіону – це такий, який включає сукупність видів діяльності, що забезпечують тілесний, інтелектуальний і духовний розвиток територіальної громади та відтворюють і поліпшують середовище її проживання” [3, с. 18].

Розглядаючи комплексний розвиток крізь призму динаміки розвитку продуктивних сил стає зрозумілим, що основою ефективного функціонування відтворювальних систем територій різних рангів є саме населення і оцінка розвитку продуктивних сил регіону “... дає можливість в сучасних умовах з'ясувати особливості їх розвитку, забезпечити збалансованість розвитку територій” [2, с. 4].

Мета статті. Поглиблення світової демографічної кризи, перерозподіл людських ресурсів між регіонами вимагають надійного прогнозування структури населення – вивчення процесів смертності й народжуваності. Метою даної статті є розробка динамічної моделі прогнозування попиту на ринку праці Донецької області.

Виклад основного матеріалу. Сучасна модель сталого розвитку базується на відтворювальних процесах, що протікають у внутрішньому середовищі регіональної економічної системи. Визнання провідної ролі науково-технічної та освітньої сфер у суспільному розвитку викликає необхідність розроблення і реалізації активних заходів з концентрації національних ресурсів та зусиль на пріоритетних напрямках науково-технічного і господарського розвитку в умовах відкритої ринкової економіки.

Структурні зрушення в економіці обіцяють не тільки труднощі, але і нові можливості. Щоб не просто вижити, але і процвітати, потрібно вчасно скористатися ними.

Ніщо так не витверезує, як криза. Ця фраза точно характеризує сучасний стан економіки країни. Щоб уникнути негативних впливів необхідно готуватися до них заздалегідь, тобто розробляти стратегічні плани розвитку. Стратегія – це загальний підхід, заснований на точному розумінні ситуації. Найважливіший елемент стратегії – це не плани, а цілісне сприйняття основних тенденцій і закономірностей.

Розпізнати значущість подібних подій набагато важче, ніж їх описати. Зараз можна говорити про структурне зрушення – це означає якийсь момент в тимчасовому ряді, коли змінюються тенденції і моделі взаємозв'язків змінних. Всі ці процеси відбуваються зараз в усій економіці. Можна з упевненістю констатувати, що нова економіка не буде схожа на теперішню. Коли бізнес-моделі в окремих галузях або по всій економіці так змінюються, можна говорити про структурні зрушення.

Місцеві інтереси визначаються забезпеченням повноцінного і збалансованого існування людини. В Стратегії економічного і соціального розвитку України на 2004–2015 роки наголошується, що одним з головних пріоритетів є “сприяння всебічному розвитку людського потенціалу на основі стабілізації та поліпшення демографічної ситуації, досягнення продуктивної зайнятості населення, розвиток соціальної інфраструктури” [4].

Як засвідчено в Концепції державної регіональної політики “Метою державної регіональної політики є забезпечення високого рівня якості життя людини... через забезпечення територіально цілісного та збалансованого розвитку України, інтеграції регіонів в єдиному політичному, правовому, інформаційному та культурному просторі, максимально повного використання їх потенціалу з урахуванням природних, економічних, історичних, культурних, соціальних та інших особливостей, підвищення конкурентоздатності регіонів та територіальних громад” [5]. Одним з головних напрямів Концепції державної регіональної політики є “створення та підтримання повноцінного життєвого середовища, підвищення якості життя людей, зменшення територіальної диференціації за індексом людського розвитку, формування поліцентричної системи розвитку території держави” [5].

У постанові колегії Донецької обласної ради від 26.09.2008 р., № 5/14 говориться “З метою забезпечення формування і реалізації стратегії стійкого розвитку регіону... колегія обласної ради вирішила: визначити пріоритетними напрямками діяльності обласної ради поліпшення якості життя населення Донецької області і розвиток людських ресурсів” [6].

Донецький регіон займає особливе місце в стратегії територіального розвитку країни. Це обумовлено, насамперед, його сучасним геополітичним положенням, історією освоєння. Природні ресурси, економічний потенціал що склався, транспортно-географічне положення Донецького регіону визначають основні завдання його економічного розвитку. Відновлення й подальший розвиток рекреаційного господарства – одне з головних, пріоритетних напрямків розвитку економіки регіону, багато в чому визначальну перспективу й роль регіону в територіальному поділу праці.

Розвиток сильних сторін при обмежених можливостях, переклад слабких сторін у конкурентні переваги, вживання заходів з перетворення загроз у потенційні можливості, обумовлені факторами міжрегіонального, загальнодержавного й міжнародного плану, а також концентрація основних зусиль на розвитку реального сектора економіки визначають стратегію економічного розвитку Донецького регіону. Сильні сторони (внутрішні фактори) – це конкурентні переваги, на базі яких може бути заснована довгострокова стратегія стійкого розвитку економіки й соціальної сфери Донецького регіону. Ними є:

1. Вигідне географічне положення для просування товарів у Росію й з Росії та як транзитер в країни Європи. Є морські шляхи до країн Азії.

2. Сприятливі земельні та кліматичні умови для розвитку сільськогосподарського виробництва.

3. Розвинена мережа транспортних комунікацій. Висока щільність автомобільних доріг (коефіцієнт щільності автодоріг в 3,3 рази вище, ніж у середньому по Україні).

4. Значні запаси вугілля, нерудних матеріалів, що дозволяють створювати нові виробничі потужності з гарантованими ринками збуту виробленої продукції.

5. Значна концентрація важкого машинобудування, металургійних комбінатів, підприємств хімічної промисловості.

6. Розвиток послуг зв'язку й сучасної телекомунікаційної інфраструктури, що випереджає темпи росту економіки краю в цілому. Наявність кільцевої оптоволоконної лінії з повним охопленням території.

7. Достатній рівень концентрації кредитних ресурсів банків для реалізації великомасштабних проектів.

Слабкі сторони (внутрішні фактори) – це ті діючі фактори, які знижують ефективність економічної й соціальної політики яка проводиться органами державної влади Донецької області. До цих факторів слід віднести:

1. Низький ступінь освоєння окремих видів мінерально-сировинних ресурсів регіону.

2. Погіршення якості сільськогосподарських земель.

3. Високий ступінь зношування основних фондів.

4. Нерозвиненість або навіть відсутність деяких елементів ринкової й виробничої інфраструктури.

5. Низький рівень менеджменту для забезпечення високих темпів росту конкурентоздатності регіональної економічної системи.

Головні цілі регіональної політики держави – це забезпечення благополуччя громадян, соціальної справедливості і соціальних гарантій, що надаються громадянам держави незалежно від місця (регіону) мешкання, а також цілісності держави.

Люди з їхнім інтелектуальним, підприємницьким, виробничим потенціалом є основним стратегічним ресурсом держави, головним фактором економічного зростання. Тому демографічна сфера, розвиток продуктивних сил завжди є об'єктом пильної уваги політиків та громадськості. Сучасна ситуація зі станом народжуваності-смертності, міграцією працеспроможного населення, що склалася як Україні в цілому, так і в її регіонах, викликає занепокоєння. Скорочення чисельності населення, зниження тривалості життя і народжуваності, від'ємне сальдо міграції стали характерними ознаками новітніх тенденцій, що в свою чергу робить сильний вплив на стан продуктивних сил регіону, а через це і на країну в цілому.

Динаміка чисельності та складу населення характеризується значною мірою невизначеності, процеси народжуваності, смертності та міграції мають стохастичний характер. На їх перебіг впливає багато чинників, які складно виявити та кількісно виміряти.

Чисельність і особливості формування продуктивних сил формуються під впливом трьох основних компонентів: народжуваності, смертності та міграції.

Скорочення чисельності населення, високий рівень смертності (особливо чоловіків у працездатному віці) і низький народжуваності, прогресуючий процес постаріння населення свідчать про те, що демографічна ситуація, як і раніше, залишається складною і потребує уваги з боку держави. Досягнення позитивних зрушень у подоланні демографічної кризи можливе лише за умов розробки й проведення послідовної державної демографічної політики, а також усвідомлення кожним громадянином, що головним чинником довголіття та продовження роду є здоровий спосіб життя.

Для побудови попиту на робочу силу було вирішено обрати чотири галузі промисловості Донецької області, а саме: металургію, вугільну, хімічну та харчову, які є головними в структурі економіки області.

Для побудови імітаційної моделі необхідно зазначити деякі допущення:

1. Константи задані значенням показників грошових коштів у тис. грн. на 1.01.2009 року.
2. Рівень “Население” заданий значенням кількості населення на 1.01.2009 року.
3. Населення не розбивається на групи: працездатне, непрацездатне.
4. Модель охоплює період 17 років: з 2008 по 2023 рр. Часовий проміжок – 1 рік.
5. Модель не враховує показники інфляції.
6. Для прогнозування показників промисловості використано прогнозні дані зміни цих показників.

Визначивши необхідні залежності та допущення побудуємо імітаційну модель попиту на ринку праці Донецької області (рис. 1).

Висновки. Реалізація моделі дозволила отримати можливі показники попиту на робочу силу. Маючи прогнозовані дані щодо кількості населення отримаємо графіки попиту та пропозиції робочої сили (рис. 2).

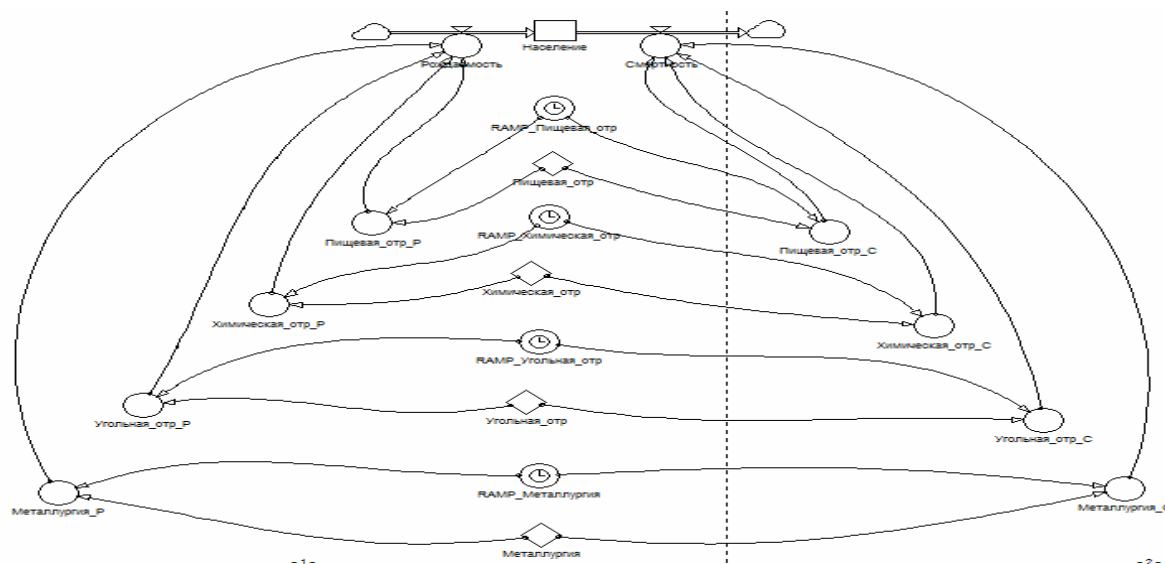

Рис. 1. Загальний вигляд імітаційної моделі в ППП PowerSim

Таким чином, можна побачити, що після 2015 року спостерігатиметься нестача трудових ресурсів і далі ситуація буде погіршуватись. Це чітко можна прослідити по зміні чисельності працездатного населення та населення взагалі (рис. 3).

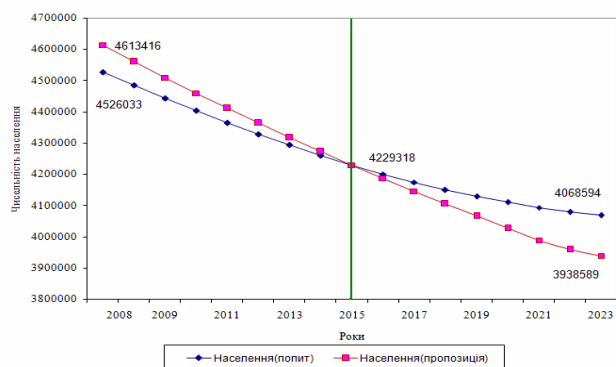

Рис. 2. Динаміка попиту та пропозиції на ринку праці Донецької області до 2023 року

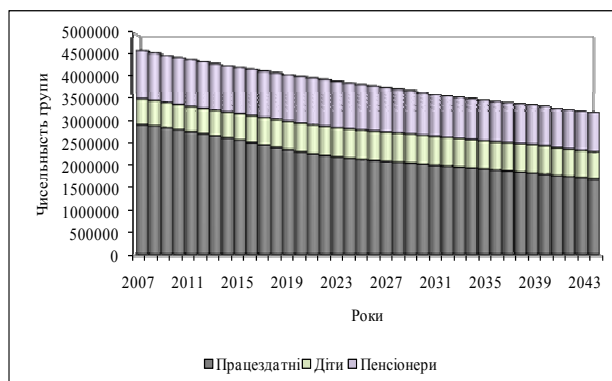

Рис. 3. Зміна чисельності населення до 2045 року

Хоча і спостерігається деякий приріст народжуваності та зменшення чисельності людей непрацездатного віку, але все одно чітко видно, що народжуваність далеко відстає від рівня смертності та темпів старіння населення.

Література

1. Долішній М. Глобалізація і її регіональний вимір / М. Долішній // Вісник ТАНГ. – 2002. – № 8–1. – С. 62–66.
2. Онищенко В. О. Сучасні проблеми комплексного розвитку регіонів України / В. О. Онищенко, О. В. Комеліна // Економіка і регіон № 1 (20). – 2009 – ПолтНТУ. – С. 3–9.
3. Данилишин Б. М. Просторова організація продуктивних сил України : мезо- та мікрорегіональний рівень / Б. М. Данилишин, Л. Г. Чернюк, М. І. Фащевський. – Вінниця : Книга-Вега, 2007. – 572 с.
4. Стратегії економічного та соціального розвитку України на 2004–2015 рр. “Шляхом європейської інтеграції” за загальним керівництвом Прем’єр-міністра України В. Ф. Януковича. [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Режим доступу до док. : zakon.rada.gov.ua/signal/strateg.pdf.
5. Указ президента України “Про Концепцію державної регіональної політики” : остання редакція від 25.05.2001 р., № 341/2001 [Електронний ресурс] / ВР України. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=341%2F2001>.
6. Решение коллегии Донецкого областного совета от 26.09.2008 р., № 5/14 [Електронний ресурс] / Донецька обласна рада. – Режим доступу: http://www.sovet.donbass.com/m1/res/documents/reshenie_5.17.doc.